

BOEKBESPREKING.

M. DE KONING, „*Boschbescherming; de leer der ziekten en beschadigingen der houtgewassen*”. Zutphen. W. J. THIEME & Co.

Met groot genoegen voldoe ik aan het tot mij gerichte verzoek eene bespreking te leveren van het bovenvermelde werk, dat met recht „in eene lang gevoelde behoefte voorziet”. Het is het eerste Nederlandsche werk, dat uitsluitend aan de boschbescherming is gewijd en dit onderwerp in zijn geheel uitvoerig behandelt, al komen er in de „Handleiding voor Boschcultuur” van G. C. SPENGLER, in de „Houtteelt” van Mr. A. VAN RIJCKEVORSSEL en in het werk over de cultuur van grove dennen van G. E. H. TUTEIN NOLTHENIUS hoofdstukken over boschbescherming voor, en al worden er in het „Volksleesboek over schadelijke en nuttige insecten” van Dr. J. WTEWAALL, in de „Nuttige en schadelijke Insekten” van C. A. L. SMITS VAN BURGST en in de „Landbouwdierkunde” en in andere werken van mijne hand vele onderwerpen uit het gebied der boschbescherming behandeld, evenals o.a. in verschillende uitgaven der Nederlandsche Heidemaatschappij, van het Staatsboschbeheer en van het Instituut voor phytopathologie, alsmede in onderscheidene artikelen in het „Tijdschrift over Plantenziekten”.

De heer DE KONING wilde een echt *Nederlandsch* boek over de Boschbescherming schrijven. In zijn „Voorwoord” zegt hij: „De leer der Boschbescherming is in Deutsche boeken op uitmennende wijze behandeld, maar niet zoo dat wij, Nederlandsche Boschbouwers, er over tevreden zijn. De Boschbouw in ons land is een heel ander bedrijf dan in Duitschland, en de Deutsche boeken behandelen tal van onderwerpen, waar wij wel belang in stellen, maar die in ons vak niet voorkomen of een zeer ondergeschikte rol spelen. Dit slaat terug op de Boschbescherming. Waartoe de ziekten van de zilverspar uitvoerig behandelen, waar deze houtsoort ten onzent weinig voorkomt? Waarom lang stil te staan bij de schade, door bergbeken aan de bosschen berokkend, of door dieren, die hier niet voorkomen? De gestudeerde Boschbouwer weet u alles te vertellen van den dennenspinner (*Gastropacha pini* L.), den gevreesden dennenvijand. In werkelijkheid komt het dier hier bijna niet voor en is ieder verzamelaar blij, als hij u een inlandsch exemplaar in zijn verzameling kan aanwijzen. Maar onze Boschbouwers kennen hem goed, want het staat in de Deutsche boeken dat hij gevaarlijk is. Van het kleine kevertje *Strophosomus lateralis* Payk., dat onze ontginningen verwoest, weten ze niets, want het diertje

wordt in Duitsche boeken niet zoo heel erg „erschöpfend” behandeld, en is daarom ook in Nederland niet van gewicht. En zoo is het met tal van ziekteverschijnselen onzer houtgewassen. Zoodra ze in Duitschland van beteekenis zijn, heeten ze hier ook belangrijk, al heeft nooit iemand ze gezien. Het is eene slechte gewoonte, op dit gebied klakkeloos alles van onze Oostelijke bureu na te praten. Duitschland is groot, en de ziekten van de bosschen in Oost Pruisen of Beieren komen in Nederland weinig of niet voor, terwijl in Nederland weer vaak toestanden heerschen, waarmede geen enkele Duitsche schrijver vertrouwd is.

„Ik heb getracht hier een praktisch boek te schrijven, dat zuiver Nederlandsche toestanden behandelt.”

De heer DE KONING schrijft verder in zijne voorrede, dat hij door mijne werken over „Landbouwdierkunde”, over „Ziekten en Beschadigingen der Landbouwgewassen” en over „Ziekten en Beschadigingen der Ooftboomen”, waarin gestreefd werd, steeds het oog gevestigd te houden op het praktisch belang van den Nederlandschen land- en tuinbouwer, werd aangespoord, een dergelijk boek over Boschbescherming te schrijven. Vooral daarom, en ook omdat hij aan mijne werken verschillende gegevens en afbeeldingen had ontleend, wenschte hij zijn boek aan mij op te dragen: eene vriendelijkheid, die door mij op hoogen prijs wordt gesteld.

De opmerking van den heer DE KONING, dat de uit Duitschland tot ons gekomen Boschbouwwetenschap hier te lande nog altijd hare Duitsche afkomst verraaft, is volkomen juist. De ouderen onder onze Boschbouwkundigen hebben hunne geheele vakopleiding in Duitschland genoten, en ook vele jongeren althans een gedeelte daarvan. Zelfs in hunne uitdrukkingen is dit soms nog te merken. Ik herinner mij nog dat eens een examinandus in een opstel schreef over een denneboom, „die van den dennenscheerder bevallen was” („vom Waldgärtner befallen”). Zelfs de heer DE KONING zelf maakt zich in zijn werk enkele malen schuldig aan het gebruik van germanismen. Op bl. 40 schrijft hij over „knorrig” (lees: „knoestige”) dennen, en op bl. 262 zegt hij dat de veenmol eene onderaardsche leefwijze „voert” (lees: „leidt”). Maar toch is zijn werk, niettegenstaande die enkele germanismen, een *echt Nederlandsch boek*, dat steeds de belangen van den Nederlandschen Boschbouw op het oog heeft. De schrijver heeft zelf veel waargenomen op het gebied van de ziekten en beschadigingen der Boschbouwgewassen en verder heeft hij zijne gegevens verzameld bij Nederlandsche Phytopathologen en Nederlandsche Boschbouwkundigen: niet

alleen bij de hogere ambtenaren, maar ook bij eenvoudige Boschwachters. Ook de platen zijn bijkans alle naar in Nederland aangetroffen zieke of beschadigde voorwerpen geteekend of gephotographeerd.

De heer DE KONING schrijft in zijn „Voorwoord”: „Ik vlei mij niet met de gedachte, iets onberispelijks te hebben tot stand gebracht. Het is echter een ernstige poging, de Nederlandsche boschbouwlitteratuur met een praktisch werk te verrijken. in de hoop dat dit mag leiden tot het verschijnen van meerdere werken over andere takken van Boschbouw. De Nederlandsche Boschbouw moet langzamerhand toonen, dat hij ontwassen is aan de vreemde voorgid, waaronder hij tot nu toe, wat zijne boeken betreft, heeft gestaan.

„Moge dit werk vooral voor onze toekomstige boschbeheerders een leiddraad zijn, die hunne liefde voor het bosch vermeedert, zonder dat deze liefde leidt tot onnoodig dooden en vernielen van dat, wat juist de poëzie des wouds uitmaakt.

„Want het leven der wilde planten en dieren staat dat van het bosch niet in den weg.

„Een boschbeheerder, die door het weggappen van oude boomen en het opruimen van struikhout den vogels hunne nestplaatsen ontnemt, die de dierenwereld overal najaagt en doodt. na er in zijne hoogwijsheid het „schadelijk” over te hebben uitgesproken, — een boschbouwer, die niet begrijpt, dat grond en boomen, kruiden en dieren een onafscheidelijk geheel vormen, die de verantwoording niet voelt, welke zijne schoone roeping met zich brengt, en die op alle denkbare wijzen de Natuur in een keurslijf wil snoeren, waarin ze niet kan ademhalen, — zoo’n boschbeheerder is een knoeier, die misschien goed is om van zijne bosschen tijdelijk een finantieel voordeelig zaakje te maken, maar die niet in staat is, het toekomstig geslacht iets na te laten, waarvoor het hem dankbaar moet zijn.” —

„Boschbescherming” van DE KONING is een lijvig boekdeel van 567 bladzijden groot formaat; het bevat 385 voor het meeren-deel fraaie afbeeldingen. Niet alleen de schrijver, maar ook de uitgever heeft eer van deze uitgave: de verzorging is keurig. Behalve talrijke afbeeldingen van zwammen en andere schadelijke planten, van verschillende in het bosch voorkomende schadelijke en nuttige dieren, vindt men er in een groot aantal afbeeldingen van zeer typische bladbeschadigingen en uitstekende reproducties van photographiën van door verschillende zwammen en insekten en door andere schadelijke invloeden aangetaste boomen en boomgroepen.

Na eene Inleiding, waarin wordt aangegeven wat men onder

Boschbescherming verstaat, en waarin verder de geschiedenis van de leer der plantenziekten in Nederland, alsmede de hier te lande bestaande wetgevingen op het gebied van de bescherming van kultuurplanten tegen ziekten en beschadigingen wordt geschetst en een overzicht wordt gegeven van de Nederlandsche litteratuur op het gebied der phytopathologie in 't algemeen en op dat van de boschbescherming in 't bijzonder, worden achtereenvolgens de volgende onderwerpen uitvoerig behandeld.

In Hoofdstuk I de ziekten en beschadigingen, veroorzaakt door de weersgesteldheid (schadelijke werking van de koude, van hooge temperatuur, van neerslag — zooals regen, sneeuw, hagel, ijzel, rijp, — van wind en bliksem).

In Hoofdstuk II de ziekten en beschadigingen, veroorzaakt door ongunstigen toestand van den grond (te veel of te weinig water, ongeschikte structuur, onvruchtbaarheid, gebrekkige bacteriewerking, aanwezigheid van vergiftige stoffen).

In Hoofdstuk III ziekten en beschadigingen door ongunstigen toestand der lucht (vergiftige dampen en gassen, keukenzoutdeelen in de lucht).

In Hoofdstuk IV worden de gevolgen van gebrek aan licht bij verschillende houtgewassen geschetst.

In Hoofdstuk V wordt de invloed behandeld, dien andere planten op de houtgewassen uitoefenen. Allereerst wordt eene indeeling van het geheele plantenrijk gegeven. Daarna worden de onkruiden en de onkruidbestrijding behandeld. Vervolgens de phanerogame parasieten. waartoe ten onrechte ook het stofzaad (*Monotropa*) wordt gebracht, daarna de wieren en eindelijk de zwammen, die als oorzaak van ziekten van houtgewassen kunnen optreden.

Hoofdstuk VI is veel omvangrijker dan de andere hoofdstukken; het behandelt de beschadigingen der houtgewassen, veroorzaakt door dieren. Na eenige algemeene beschouwingen volgt een overzicht van de indeeling van het dierenrijk. Daarna worden successievelijk de verschillende in de bosschen voorkomende diersoorten besproken: niet alleen die, welke schadelijk kunnen worden voor de boomen, maar ook dezulke, welke nuttig zijn door het verdelgen van schadelijke diersoorten. Dit hoofdstuk is met bijzondere voorliefde door den schrijver behandeld.

In Hoofdstuk VII worden besproken de ziekten en beschadigingen der houtgewassen, die door den mensch worden veroorzaakt. Eerst komen ter sprake de schade, teweeggebracht door onvoorzichtige of ondoelmatige winning van de boschvoortbrengselen (bijv. bij het vellen en vervoeren der stammen, het zaadwinnen, het maaien van gras en heide in jonge beplan-

tingen, het strooiselharken, het sprokkelen); terwijl uitvoerig de boschbrand wordt besproken, alsook de middelen ter voorkoming en ter bestrijding van bosch- en heidbrand.

Ten slotte worden in Hoofdstuk VIII „Ziekten met onbekende oorzaak” besproken. Hier worden behandeld monstrositeiten, die zijn gebleken, erfelijk te wezen (zooals fasciatie), en welker oorzaak dus stellig is gelegen in het organisme zelf, maar ook ziekten, die ongetwijfeld later zullen blijken, door uitwendige invloeden te worden veroorzaakt, zooals heksenbezems bij den groven den, kanker bij Canada-populieren, bij eiken en bij esschen, de in den laatsten tijd opgetreden sterfte in de Douglasdennen en de iepenziekte, die insgelijks in den laatsten tijd herhaaldelijk van zich deed spreken (zie o.a. het artikel van Mej. DINA SPIERENBURG in dit Tijdschrift, jaargang 1921, blz. 53—60).

Een uitvoerige alphabetische index besluit het werk. —

Het boek geeft een volledig overzicht van alles wat op het gebied van de Boschbescherming voor den Boschbouwer en den Grondbezitter van belang is. Hier en daar schijnt het met eenige haast te zijn geschreven en gecorrigeerd, wat trouwens niet te verwonderen is, waar den geachten schrijver bij zijne vele werkzaamheden slechts weinig vrije tijd ter beschikking stond. De werkzaamheden van den Plantenziektenkundigen Dienst zijn sedert 1920 uitgebreid, daar o.a. het geven van inlichtingen omtrent ziekten en beschadigingen van planten en het geven van voorlichtingen betreffende de bestrijding van deze thans niet meer aan het Instituut voor phytopathologie, maar aan dezen dienst zijn opgedragen. Hiervan wordt in „Boschbescherming” geen melding gemaakt. Ook noteerde ik eenige onjuistheden op wetenschappelijk gebied. Ik hoop zeer dat er binnen niet al te langen tijd een nieuwe druk noodig zal zijn; bij de bewerking daarvan zullen de kleine feilen, die het aankleven, kunnen worden weggenomen. Overigens doet het boek weldadig aan; het blijkt uit iedere bladzijde dat hier iemand aan 't woord is, die blaakt van liefde voor het bosch en voor al wat daarin leeft en die deze liefde ook op zijne lezers weet over te brengen. Het voorziet in eene lang gevoelde behoefte; ik kan de bestudeering ervan zoowel den Boschbouwer en den Grondeigenaar als den Phytopatholoog en den Natuur-liefhebber ten zeerste aanbevelen.